

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 217

Parasjat Bereisjiet

24 Tisri 5767
5-6 oktober 2007

Parasjat Bereisjiet

door HaRav Zev Leff

Waarom staat er „In het Begin?”

In een begin van Gods schepping van de hemel en de aarde, (Bereisjiet 1:1).

R. Jitschak heeft gezegd: „Men had de Tora pas hoeven te laten beginnen bij: ‘Deze maand zal voor jullie zijn,’ want dit is het eerste gebod dat aan Israël werd gegeven. (Rasji) op Bereisjiet 1:1).

Rasji begint zijn klassiek commentaar op de Choemasj met de vraag van R. Jitschak. R. Jitschaks vraag is niet onmiddellijk duidelijk. Tenslotte is de Tora niet alleen maar een compendium van mitswot. Zelfs nadat de eerste mitswa gegeven werd komen er vele verhalende parasjiot in voor, zoals over de gebeurtenissen in Egypte en de woestijn. Dus waarom was het zo duidelijk voor R. Jitschak dat de Tora met de eerste mitswa zou moeten beginnen?

Om R. Jitschaks vraag volledig de appriciëren, is een begrip van het doel van Tora nodig. Rambam (Hilchot Melachiem 12:2) werpt veel licht op dit onderwerp. De Tora, schrijft hij, geeft een paar vage aanwijzingen betreffende de komst van de Masjiach. De details werden niet onthuld, noch aan de Profeten, noch aan de Geleerden. Omdat deze details obscuur waren, zegt Rambam, horen zij niet het brandpunt van onze Tora-studie te zijn. Rambam voegt daar dan aan toe: „Want deze details brengen iemand niet tot meer liefde of vrees voor G-d.” Het lijkt erop dat Rambam ons uitlegt waarom er geen duidelijke traditie is betreffende deze details. Het doel van Tora is om ons tot de liefde en vrees voor G-d te brengen.

Het woord Tora is afgeleid van *horaä* (leiding, instructie) en wijst op de rol van Tora als een gids om dichter bij de Schepper te komen. Alleen datgene wat dit doel bevordert, is in de Tora opgenomen. Al het andere is er uitgelaten. Zaken van uitsluitend historische of wetenschappelijke betekenis hebben er geen plaats.

Rabbi Yechezkel Abramsky, zt"l maakte een soortgelijke opmerking betreffende het voorlaatste vers van Megillat Esther: „Alle grote daden van Mordechai... staan opgeschreven in de koninklijke kronieken van Perzië en Medië.” Waarom verwijst de Megilla ons naar de geschiedenisboeken van Perzië en Medië voor verdere informatie over Mordechai? Heeft iemand die ooit gelezen? Stonden zij ons ooit ter beschikking? De bedoeling van dit vers, zegt Rabbi Abramsky, is om Megillat Esther in perspectief te plaatsen. Wanneer je historische informatie zoekt, zegt de Megilla, lees dan de koninklijke geschiedenisboeken van Perzië en Medië. Megillat Esther echter, is niet de bron voor dergelijke informatie, maar een bron voor vrees en ontzag voor de Hemel.

In dit licht bezien kunnen we de raadselachtige verschillen zien tussen twee bijna identieke afdelingen van Tora. Aan het eind van Parasjat Bereisjiet noemt de Tora tien generaties tussen Adam en Noach op en aan het eind van parasjat Noach wordt een soortgelijke opsomming gegeven van tien generaties tussen Noach en Avraham. Maar de beide beschrijvingen verschillen van elkaar. In de eeste geeft Tora ons drie fundamentele feiten over iedere generatie: hoe oud hij was bij de geboorte van zijn belangrijkste kind, hoelang hij nog leefde na die geboorte en zijn leeftijd bij overlijden. Maar van die welke in parasjat Noach genoemd worden, wordt ons niet de leeftijd verteld waarop zij stierven of zelfs maar dat zij stierven.

De Misjna (Pirkei Avot 5:2-3) vermeldt dat er tien generaties waren tussen Adam en Noach en ook tien generaties tussen Noach en Avraham. Een parallelle Baraita in Avot d’Rabbi Natan vraagt waarom deze informatie nodig is en antwoordt: de tien eerste generaties vertellen ons hoe lankmoedig Hasjem is en hoe moeilijk Hij is boos te maken; de tweede tien leren ons dat één persoon, zoals Avraham, de gehele beloning van tien generaties kan verdienen, van mensen die hun doel in de wereld niet vervuld hebben.

Ten einde de boodschap van G-ds geduld over te brengen, was het nodig dat de tien generaties tussen Adam en Noach leefden, kinderen kregen en op hog leeftijd stierven. Daarom bevat de eerste genealogie informatie over hun leeftijd bij hun dood. Maar om ons te vertellen dat Avraham de beloning van tien generaties kreeg, hoeven we niets te weten over de leeftijden bij de dood van de tien voorafgaande generaties. Omdat het irrelevant is voor de boodschap die Tora ons wil overbrengen, wordt het weggelaten.

Het doel van Tora verklaart ook waarom de Bijbelverhalen geen strikte chronologische volgorde hebben. Omdat het doel is om ons *jirat sjamajiem* (vrees voor de Hemel) bij te brengen en geen geschiedenis, wordt de volgorde van de vertellingen in de Bijbel bepaald door de meest effectieve manier om die les over te brengen.

Er is een essentiële verschil tussen Tora en *chochma* (wijsheid). Wijsheid, zegt Chazal, wordt bij de volken van de wereld gevonden; Tora niet. Wijsheid hoeft het gedrag van degene die het bezit, niet te beïnvloeden. Er zijn grote genieën geweest in de kunsten en wetenschappen, wier persoonlijke karakters laakbaar waren. (Dit schijnt inderdaad meer de algemene regel dan een uitzondering te zijn.) Hun gebrek aan integriteit deed niets af van hun wijsheid en hun wijsheid voegde niets toe aan hun karakter. Toen Bernard Russell, die toen een professor in de ethica aan het City College in New York was, ervan beschuldigd werd dat hij een immoreel leven leidde, was zijn antwoord, dat net zo min als hij een driehoek hoefde te zijn om geometrie te onderwijzen, hij geen moreel persoon hoefde te zijn om ethica te doceren.

Tora aan de andere kant moet het gedrag en karakter van degene die het bestudeert, beïnvloeden. Een mens kan wijsheid bezitten; Tora bezit de mens. Tora wordt vergeleken met vuur, want net zoals vuur laat het zijn sporen achter. Als Tora-studie de student niet verandert, dan is de kennis die hij verkrijgt geen Tora-kennis maar seculiere wijsheid.

De zegening die gezegd wordt als men iemand met buitengewone wijsheid ziet, is: „Gezegend bent U, Hasjem, onze G-d, Koning van de wereld, Die van Zijn wijsheid aan menselijke wezens gegeven heeft.” De wijsheid werd onconditioneel gegeven, zijn ontvanger blijft vlees en bloed. Aan de andere kant is de zegening die gezegd wordt voor het zien van een buitengewoon Tora-geleerde: „Gezegend bent U, Hasjem, onze G-d, Koning van de wereld, Die van Zijn kennis heeft toegedeeld aan hen die Hem vrezen.” Tora is niet gegeven, maar toebedeeld. Het blijft verbonden aan zijn G-ddelijke bron en daarom wordt het alleen maar gereserveerd voor hen die G-d vrezend zijn.

Een Talmied Chacham is de verlichelijking van Tora, dankzij het feit dat hij de lessen ervan tot een deel van zichzelf gemaakt heeft. De schepping van dergelijke mensen is precies het doel van de Tora. Om deze reden schimpt Chazal op de dwaasheid van hen die wel voor een sefer Tora opstaan, maar niet voor een Talmied Chacham, want deze laatste is een levende sefer Tora.

De Geschreven Tora was op een dusdanige manier gegeven dat hij niet kon worden begrepen zonder de Mondelinge Tora, om er zeker van te zijn dat het niet zou worden verwisseld met boekenkennis, die men kan lezen, meester worden en zich herinneren. Echter, Tora moet geleerd worden van een leraar, die zelf een levende sefer Tora is.

Rabbi Mordechai Gifter merkte eens op dat onze Geleerden niet ‘Chachamim’ (wijzen) genoemd worden, maar *talmidei chachamim* (leerlingen van de wijzen). Zij bezitten niet alleen maar wijsheid, maar worden erdoor geleid; zij zijn de studenten ervan.

Nu kunnen we de vraag van R. Jitschak begrijpen. Aangezien het doel van ieder woord van de Tora is om diegenen aan wie het is gegeven, te leiden, is het essentiële doel van Tora de mitswot, de geboden. Zoals de Zoar het uitdrukt: de vertellingen van Tora zijn niets anders dan mitswot, vermomd als vertellingen.

Wanneer men een boek schrijft, dan is het normaal dat men begint met de lezer kennis te doen maken met de aard van het materiaal in het boek. Daar heel de Tora uit mitswot bestaat, zou het logisch zijn geweest wanneer het was begonnen met de eerste duidelijke, onverbloemde mitswa, om zo een patroon vast te leggen voor alles wat zou volgen, waarmee het duidelijk zou worden gemaakt, dat zelfs de vertellingen er alleen maar in zijn opgenomen voor hun eeuwige boodschap van *ahavat Hasjem* (liefde voor G-d) en *jirat Hasjem* (vrees voor G-d). Door te beginnen met het verhaal van de Schepping, bestond het gevaar dat de ware functie van de Tora als een bron van leiding onvoldoende zou worden begrepen. Dit is was R. Jitschak vraag uitlokte.

Iedere keer dat wij opnieuw met Tora beginnen, moeten wij voortdurend in het oog houden dat iedere letter van Tora een eeuwige les is in *ahavat Hasjem* en *jirat Hasjem*. Wanneer deze les bij de eerste blik niet wordt verkregen, dan moet men dieper graven. „Want het [de Tora] is niet iets leegs voor jou” (Devarim 32:47). Wanneer het leeg lijkt, komt dat „door jou,” d.w.z. jouw gebrek aan begrip, niet ten gevolge van gebrek aan inhoud.

Reprinted with permission from Artscroll Mesorah Publications, Ltd.
This article is provided as part of Shema Yisrael Torah Network
Vertaald met toestemming van Shema Yisrael Torah Network
Permission is granted to redistribute electronically or on paper,
provided that this notice is included intact.

Chassidisch inzicht in de Schepping

Wat was er het eerst?

De Talmoed (Chaggiga 12a) vermeldt de volgende discussie tussen de School van Sjammai en de School van Hillel:

De School van Sjammai zegt dat eerst de hemelen werden geschapen en daarna de aarde... De School van Hillel zegt dat eerst de aarde werd geschapen en daarna de hemelen.

De Kabbala beschrijft G-ds schepping als een geleidelijke ontwikkeling van geestelijk tot materieel: eerst straalde G-d een serie G-ddelijke Attributen (*sefirot*) uit, waaruit hij een keten van „werelden” en realiteiten liet ontvouwen, die elk verder „verwijderd” zijn van Zijn volkomen abstract en ontastbaar wezen. Met andere woorden: G-d begon met alles wat bestaat in de meest sublieme en spirituele vorm te scheppen; Hij liet dat vervolgens in vele stappen en fasen zich ontwikkelen en van gedaante veranderen in meer concrete incarnaties, waaruit uiteindelijk de fysieke wereld ontstond, de finale en meest tastbare belichaming van deze realiteiten.

Volgens deze gedachte ging de spirituele hemel vooraf aan de materiële aarde. Het debat tussen de scholen van Sjammai en Hillel gaat dan niet over de vraag wat eerst kwam in volgorde, maar wat het primaire doel was van G-ds schepping. Schiep G-d alles wat bestaat, met inbegrip van de fysieke wereld, voor de spiritualiteit van de hemelen? Of is het G-ddelijke doel van de schepping het bestaan van het materiële leven op aarde en al het andere bestaat om dit doel te dienen?

Maar ook hiervoor geldt een overheersend gezichtspunt: dat het geheel van de geschapen existentie, van de meest verheven spirituele eenheid tot het meest lichamelijke schepsel, geschapen was zodat de fysieke mens de G-ddelijke wil in de fysieke wereld zou verwezenlijken door de mitswot van Tora in acht te nemen.

Het is met dit doel dat de ziel van de mens, die de Zohar beschrijft als ‘te zijn uitgehouwen uit de G-ddelijke troon’, afdaalt naar de aarde om daar in een lichaam te kruipen met een karakter en leven. Het is met dit doel dat de Tora, die zijn oorsprong vindt in de hemel, niet alleen geopenbaard is op aarde, maar aan de mens is *overgedragen*. Na Sinai „is de Tora niet in de hemel,” maar in handen van zijn aardse bestudeerders en hen die haar in acht nemen (Deuteronomium 30:12; zie Talmoed Bava Metsia 59b).

De volgende passage in de Talmoed zegt het duidelijk:

Toen Mosjé omhoog ging naar de hemel (om de Tora in ontvangst te nemen), zeiden de engelen tegen G-d: „Wat heeft een menselijk wezen hier bij ons te zoeken?” Zei Hij tegen hen: „Hij is gekomen om de Tora in ontvangst te nemen.” Zeiden zij tegen hem: „Deze schat, die negenhonderd-vierenzeventig generaties voor dat de wereld geschapen werd bij U verborgen was, die wilt u geven aan een van vlees en bloed? Laat uw glorie in de Hemel blijven!”

Hierop zei G-d tegen Mosjé: „Antwoord hen!”

Mosjé zei hierop: „Heer der wereld! Deze Tora die U mij gaat geven, wat staat daarin geschreven? ‘In ben Hasjem, jullie G-d, Die jullie uit het land Egypte gevoerd heeft.’ Zij jullie naar Egypte afgedaald” vroeg Mosjé aan de engelen. „Waren jullie slaven van Par’o? Wat staat er nog meer in? ‘Je zult geen vreemde goden aanbidden.’ --- Wonen jullie tussen afgoden dienende volken?... ‘Gedenk de Sjabbat’ --- Werken jullie? ... ‘Zweer niet vals’ --- Drijven julle handel? ... ‘Eer je vader en je moeder’ --- Hebben jullie ouders? ... ‘Moord niet,’ ‘Pleeg geen overspel,’ ‘Steel niet’ --- Zijn jullie jaloers? Hebben jullie slechte neigingen?” (Sjabbat 89a).

De Midrasj zegt het op de volgende manier: „G-d wenste zich een woonplaats in de lagere werelden.” Hij verlangde dat er een wereld zou zijn die laag en ver van Hem verwijderd zou zijn, een wereld die ongestuurd is voor Zijn aanwezigheid -- met andere woorden, een aardse, fysieke wereld -- en dat de mens die zou transformeren in een woning voor Zijn manifeste aanwezigheid. „Dit is alles waarvoor de mens bestaat, dit is het doel van zijn schepping en de schepping van alle werelden, de bovenaardse, zowel als de tijdelijke wereld,” schrijft Rabbijn Schneuer Zalman van Liadi in zijn Tanya.

Dus het doel van de schepping is gelegen in ons aan de aarde gebonden bestaan. Inderdaad, het is met dit doel dat G-d eerst de spirituele hemelen geschapen heeft: opdat zij een fysieke wereld zullen voortbrengen die is ‘afgeleid’ van een hogere, meer G-ddelijke realiteit en die daarbij het potentiële bezit om zijn laagheid en lichamelijke om te vormen tot een ‘woning’ waar het G-ddelijke in verblijft en in tot uiting komt.

Wat komt eerst, de hemel of de aarde? In volgorde de hemel, in essentie de aarde.